

Et sted at sove – men ingen retssikkerhed

Af Juman Subihi, jurist i SAND – De hjemløses landsorganisation

Selvom intentionerne er gode i det nye lovforslag om husordener, advarer SAND mod at indsatsen ender som symbolpolitik. For uden ændringer i systemet sker der ingen reel forandring, især ikke når dem, der skal overholde reglerne, ikke kender dem godt nok, og borgerne i praksis ikke har en reel mulighed for at klage, fordi systemet er så tungt og langsomt.

Det kan lyde harmløst. Husordener. Men for de mennesker, der bor på herbergerne, kan det være forskellen mellem tryghed og kaos, mellem støtte og straf og i værste fald mellem tag over hovedet og en nat på gaden.

Et hjem med regler uden rettigheder?

Som de fleste ved, huser herbergerne samfundets mest udsatte borgere. Mange lever med stofafhængighed. Mange kæmper med psykisk sygdom. Mange har oplevet nederlag efter nederlag, ofte i mødet med det samme system, der skulle have hjulpet dem. Det eneste, de har til fælles, er, at de ikke har evner eller ressourcer til at bo i en lejlighed. Derfor bør herbergerne være steder med rummelighed, forståelse og plads til forskellighed.

Og det forsøger mange også at være. På nogle herberger må man indtage rusmidler på sit værelse. På andre er det helt forbudt. Nogle steder banker personalet på, før de går ind. Andre steder går de bare ind. Alle disse praksisser er *nogle gange* beskrevet i de såkaldte *husordener*. Det er de regler, der gælder, når man flytter ind. Problemet er bare, at husordenerne stopper ved reglerne. Når konsekvenserne for

overtrædelse af reglerne ikke er beskrevet tydeligt, giver det herberget frikort til at ty til, hvilken som helst sanktion. Og det bliver ofte den værste.

Husordener uden hensyn

Der findes ingen overordnet lovgivning, som regulerer husordener. De påhviler det, der kaldes "anstaltsforhold", hvilket i praksis har betydet, at herbergerne har kunnet bestemme frit. Det har skabt vilde vesten-lignende tilstande, hvor man på den ene matrikel kan få en advarsel for et regelbrud og på en anden blive smidt på gaden for den samme forseelse

På nogle herberger bliver man ved indskrivning sågar bedt om at underskrive en samtykkeerklæring, der giver mulighed for vilkårlige rusmiddeltest, som for eksempel urinprøver, blodprøver eller pustep prøver. Det er test, der normalt kræver klar lovhjemmel, fordi de udgør et indgreb i den personlige frihed. For hjemløse forventes det, at man bare accepterer, fordi man har brug for et sted at sove. Hvis man nægter, kan dette ende i udsmidning, hvilket er en praksis vi ved flere herberger udøver.

Hos SAND – De hjemløses landsorganisation, har vi endnu til gode at se en husorden, der præcist beskriver, hvilke konsekvenser, der følger med hvilke regelbrud. Det er dybt problematisk. Vi ser gang på gang, at herberger griber til de hårdeste sanktioner uden at den hjemløse har mulighed for at kende spillereglerne på forhånd.

Ankestyrelsen har i flere tilfælde påpeget, at herberger er gået for vidt. Der skal foretages en proportionalitetsvurdering, når regler bliver overtrådt, har ankestyrelsen udtalt. Forseelse og sanktion skal med andre ord matche. Og selvfølgelig skal der det. Vold og trusler hører ikke hjemme nogen steder. Men det gør vilkårlige bortvisninger over bagatelagtige forseelser heller ikke.

Klager, der forsvinder i systemet

Og hvad gør man så, hvis man oplever en urimelig bortvisning? Man kan klage. Det lyder fint i teorien, men i praksis er det tæt på meningsløst. Ankestyrelsens sagsbehandlingstid er i dag omkring et år. Forestil dig at stå uden tag over hovedet, fordi du blev smidt ud af dit herberg på et spinkelt grundlag og så få at vide, at afgørelsen måske bliver omgjort. Om 12 måneder.

For de fleste brugere er det ikke en klagemulighed. Det er en hån forklædt som retssikkerhed.

Derfor vækker det da også håb, når lovgiver i den seneste høring lægger op til en mere balanceret tilgang. Der opfordres til, at herberger fremover benytter sig af et bredere katalog af konsekvenser: advarsler, forsoningssamtaler, midlertidige sanktioner. Det lyder fornuftigt. Det er nødvendigt. Og det minder os om en grundlæggende sandhed i retssamfundet: Straffen skal stå mål med forbrydelsen.

Vi mener klart, at personalet ikke skal have adgang til værelser uden samtykke. Et værelse er ikke bare et rum. Det er midlertidigt hjem for mennesker, der ofte ikke har andre steder at gå hen. Der må gælde samme respekt for privatlivets fred her, som vi forventer i alle andre sammenhænge. Alt andet er uacceptabelt.

Men vi er langt fra i mål.

Symbolpolitik eller systemskifte?

Vi advarer mod, at det her ender som endnu en pæn vejledning i en fin mappe, mens praksis på herbergerne forbliver den samme. For det nytter ikke at skrive gode intentioner ned på papir, hvis ingen læser dem, eller værre: Hvis dem, der skal følge dem, ikke forstår dem.

Vi møder desværre stadig ledere og medarbejdere på botilbud, der ikke kender lovgivningen. En af vores bisiddere oplevede

for nyligt, at en medarbejder på et herberg ikke engang kendte stedets egen husorden. Vi ser sågar dagligt afgørelser med fejl i både form og indhold. Det vidner om én ting: Mangel på oplæring i forvaltningsret og forvaltningsetik. Det burde være grundpiller-ikke en luksus.

Når det kombineres med et klagesystem, der reelt set ikke fungerer, så forsvinder enhver idé om retssikkerhed som dug for solen.

En lappeløsning på et gennemhullet tæppe.

Vi står altså med en høring, der på papiret peger i den rigtige retning. Men virkeligheden halter bagefter. Der er brug for mere end gode hensigter. Der er brug for forandringer, der gør en forskel ude i virkeligheden, hvor brugerne lever.

Vi foreslår derfor, at der etableres en fast-track-ordning for klager over sanktioner på herberger. At personalet tilbydes obligatorisk undervisning i forvaltningsret. Og at husordener ikke blot fungerer som opremsninger af forbud, men bliver gennemsigtige og forståelige redskaber, hvor både rettigheder, vurderingsgrundlag og mulige konsekvenser er tydeligt beskrevet, således både brugere og personale ved, hvad de kan forvente og skal forholde sig til. Kun derved kan de gode intentioner ved vejledningen realiseres.

Det handler om respekt for grundlæggende rettigheder. Om værdighed for mennesker i udsatte positioner. Og om at sikre, at dem, der i forvejen har mindst, ikke også mister deres retssikkerhed